

A.C. Baantjer

De Cock

en de dood van een profeet

De Fontein

1

Het was een prachtige zomeravond in augustus. De zon was roodgloeiend achter oude geveltjes weggezakt. Een zacht verkoelend windje had de hitte van de dag verjaagd. Maar de warmte kleefde nog aan het asfalt van de vele nauwe straatjes in de Amsterdamse binnenstad.

Met zijn handen diep in de steekzakken van zijn onafscheidelijke regenjas gestoken, schuifelde rechercheur De Cock van het roemruchte politiebureau aan de Warmoesstraat, te midden van een groepje Engelse toeristen door de Lange Niezel.

Voor zover zijn kennis van de Engelse taal reikte, genoot hij van hun onderlinge conversatie. *Come and see the Red Light District of Amsterdam*. Een toeristische attractie van internationale faam.

Zo nu en dan ontstond in het groepje om hem heen enige opschudding en klonken schrille kreetjes uit de zuinige, met rimpels omkranste monden van enige bedaagde ladies, die in de etalages van de vele seksshops realistisch gekleurde kunstpenissen in allerlei fatsoenen ontwaarden en daarop zichtbaar geschokt reageerden.

De Cock glimlachte. Zijn werk in de oude binnenstad van Amsterdam voerde hem dagelijks langs de etalages van de seksshops. Het verwonderde hem allang niet meer dat de seksindustrie het zinvol vond om mannelijke geslachtsorganen van de meest uitbundige proporties te produceren.

Nog steeds te midden van het groepje Engelse toeristen, slenterde hij vanaf de Lange Niezel rechts naar de Voorburgwal. Een lange statige Engelsman met lederen elleboogstukjes aan zijn Harris-tweed colbert, blikte verwonderd om zich heen en sprak met een Oxford-accent van *window shopping*. Het woord werd door zijn medetoeristen giechelend begroet.

Het was druk op de Wallen. Het leek alsof het leger van nieuwsgierigen en behoeftigen jaarlijks groeide. Vooral in de lange zo-

meravonden trokken de veelal jonge en schaars geklede hoertjes in hun barmhartige roze belichting veel belangstelling.

Hoewel de puriteinse ziel van De Cock sluimerend nog steeds de nodige moeite had om het fenomeen van de hoererij te aanvaarden, was de grijze speurder in de loop der jaren volkomen vertrouwd geraakt met het bestaan van de prostitutie op de Wallen.

Seksualiteit, zo was zijn stellige overtuiging, berustte voor zeker negentig procent op illusie... fantasie. Maar met die tien procent realiteit diende men toch terdege rekening te houden. Deze vormde vaak een bron van emotie, agressie, moord.

De Cock keek opzij naar Vledder. De jonge rechercheur sjokte lusteloos naast hem voort. Om zijn mond lag een norske trek. Het opgewonden gekeutel van de Engelse toeristen om hem heen scheen hem niet te amuseren.

Hij zwaaide wat onbeheerst voor zich uit. 'Moet het nu echt?' vroeg hij vinnig.

'Wat?'

'Het bijwonen van die samenkomst. Ik stap liever naar Smalle Lowietje.'

De Cock maakte een schouderbeweging.

'Ik wil wel eens weten wie er op zo'n samenkomst komen. Volgens mijn informaties mag de profeet zich in een brede belangstelling verheugen. Hij trekt ook veel jonge mensen aan: heroïnehoertjes, jonge mannen... vooral die met een strafblad.'

Vledder grinnikte vreugdeloos.

'Noemt hij zich zo... de profeet?'

In zijn stem trilde ongeloof.

De Cock schudde zijn hoofd.

'Zijn volgelingen... als men die zo mag noemen... hebben hem die naam gegeven. Ze zien in hem een soort oudtestamentische ziener, die voortdurend waarschuwt voor de gevaren die onze huidige samenleving bedreigen... een man ook, die volgens hen nieuwe impulsen aan het geloof in Christus geeft.'

Vledder grijnsde.

'Een pro-feet,' sprak hij minachtend. 'Een profeet, die brood eet... een charlatan... een...'

De Cock onderbrak hem.

‘Waarom zo cynisch,’ reageerde hij ongewoon fel. ‘Laten we eerst eens horen wat de goede man te zeggen heeft... kijken welke figuren zijn samenkomsten bezoeken. Misschien is hij inderdaad een profeet... een man die door Gods inspiratie spreekt en handelt.’

Vledder snoof.

‘Zijn die er nog... in onze tijd... mensen die door God worden geïnspireerd?’

De Cock negeerde de vraag.

‘Volgens mijn informatie,’ sprak hij geduldig, ‘is de profeet een bijzonder minzaam mens... uiterst beleefd, voorkomend, vriendelijk, intelligent. Hij heeft in de oude Hanzestad Kampen aan de Theologische Hogeschool gestudeerd.’

‘Behoort hij tot een bepaald kerkgenootschap?’

De Cock maakte een afwerend gebaartje.

‘Dat weet ik niet. Het zaaltje aan de Achterburgwal, waar hij zijn samenkomsten houdt, huurt hij op zijn eigen naam: Sjoerd van Obergum.’

‘Zo heet hij... Sjoerd van Obergum?’

‘Dat neem ik aan.’

‘Heb je hem nagetrokken?’

‘In onze politieadministratie?’

Vledder snoof.

‘Waar anders?’

De Cock knikte.

‘Ik heb niets ten nadele van hem kunnen vinden. In onze eigen administratie komt hij niet voor. Volgens inlichtingen uit het Bevolkingsregister bewoont hij een soort appartement bij de gebouwen van het voormalige Binnengasthuis aan de Grimburgwal.’

Vledder liet zijn hoofd iets hangen en sjokte zwijgend naast hem voort. Na enige tijd blikte hij opzij.

‘Hoe lang opereert die profeet al in ons district?’

‘Enige maanden.’

‘Waarom heb je nu pas belangstelling voor hem?’

De Cock trok zijn schouders op.

‘Ik was niet van zijn bestaan op de hoogte. Maar vanmorgen verhoorde ik Evert van Berge voor een oude inbraak op de Herengracht. Tot mijn verwondering maakte hij geen problemen. Hij bekende direct.’

Vledder lachte.

‘Niets voor Evert.’

De Cock schudde zijn hoofd.

‘Hij was altijd erg recalcitrant. Toen ik zijn verklaring op papier had staan, maakte ik nog een babbeltje met Evert. Hij zei dat het tegenwoordig heel goed met hem ging en dat het beslist de laatste keer was dat ik hem op het politiebureau zou zien. En toen vertelde hij enthousiaste verhalen over de profeet, die in een zaaltje op de Achterburgwal boeiende voordrachten hield. De heilzame woorden van de profeet hadden hem doen besluiten om voortaan voor het smalle pad der deugd te kiezen.’

Vledder gniffelde.

‘Zo lang zal mijn armoede duren.’

De Cock spreidde zijn beide handen.

‘Evert van Berge maakte op mij de indruk een gelukkig mens te zijn... gelukkiger dan ik hem ooit heb gekend.’

‘Hoe oud is hij?’

‘Wie?’

‘De profeet.’

‘Negenentwintig jaar.’

Vledder reageerde verrast.

‘Negenentwintig,’ herhaalde hij.

De Cock knikte.

‘Volgens het Bevolkingsregister.’

Op het gezicht van Vledder kwam een grijns.

‘Jong... voor een profeet.’

De Cock wreef over zijn kin.

‘Christus was drieëndertig jaar toen hij werd gekruisigd.’

Het zaaltje aan de Achterburgwal bleek de vroegere gelagkamer van een logement, dat sinds de dood van Tante Marie, de oude logementhoudster, in verval was geraakt en na een slecht beheer was gesloten.

De Cock had de oude logementhoudster goed gekend. Tante Marie was een zachtaardige vrouw, die onder het mom van onverschilligheid naastenliefde in de praktijk bedreef.

Menige moede zwerver had zij gratis logies verstrekt en een warme kop koffie met veel melk en suiker.

De gelagkamer was niet veel veranderd. Alleen de tapkast, waarachter Tante Marie vroeger naast de koffieketel troonde, was verdwenen en had plaatsgemaakt voor een kathedr, waarop een grote bijbel lag. In het midden was een smal looppad met aan weerszijden bruingeschilderde houten banken zonder leuning.

De Cock schuifelde met Vledder in zijn kielzog naar achteren en zocht zich een plekje tussen de beide geblindeerde ramen. Vandaar had hij een goed overzicht.

Het zaaltje was al redelijk gevuld. Vooral de eerste rijen waren goed bezet, en er kwamen nog steeds mensen de oude gelagkamer binnen, die aanschoven op de banken.

De Cock herkende enige hoertjes in hun beroepsoutfit: zwarte netkousen, strakke rokjes en hoog opgebonden busten. Ze spraken gedempt. Uit twee grote witgelakte boxen, hoog aan de zoldering, daalden zachte orgelklanken op hen neer.

Vledder stootte hem met zijn elleboog aan.

‘Hoe laat begint het?’ vroeg hij fluisterend.

‘Acht uur.’

De jonge rechercheur blikte op zijn polshorloge.

‘Dan wordt het tijd dat de profeet binnenstapt. Hij is al vijf minuten te laat.’

De Cock reageerde niet. Zijn blik gleed over de aanwezigen. Het zaaltje was nu bijna geheel gevuld. De oude rechercheur had nog nooit zo’n gemengd gezelschap bij elkaar gezien: dieven, helers, hoeren, pooiers en zelfs een enkele drugsdealer. Hij vroeg zich af over welke magische krachten de profeet beschikte om zo’n bonte menigte te boeien.

Een man in een stemmig zwart kostuum, waaronder een wit overhemd met een grijze das, liep over het smalle looppad op hem toe. De Cock schatte hem op rond de zestig. Hij had lang grijs haar, dat bijna tot zijn schouders reikte. Het hing golvend langs zijn grauw gezicht met ingevallen wangen. Met een koort-

sige blik in zijn donkere ogen bleef hij voor de oude rechercheur staan. ‘Ze zeggen,’ hijgde hij, ‘dat u van de politie bent.’

De Cock glimlachte.

‘Wie... wie zegt dat?’

De man zwaaide achter zich.

‘Mensen in de zaal kennen u.’

De Cock glimlachte opnieuw.

‘Dat verwondert mij niets.’

De man keek hem onderzoekend aan.

‘U bent van de politie?’

De grijze speurder knikte.

‘Wij zijn als rechercheurs verbonden aan het bureau Warmoesstraat. Mijn naam is De Cock... met... eh, met ceooooceekaa.’ Hij duimde opzij. ‘En dat is mijn collega Vledder.’

De man gleeed met zijn tong langs zijn droge lippen.

‘Wat komt u hier doen?’ vroeg hij dwingend.

De Cock veinsde onbegrip.

‘Mag ik als politieman niet naar de profeet luisteren?’

De man stak dreigend zijn wijsvinger omhoog.

‘Ik verbied het u om hier in de zaal arrestaties te verrichten.’

Vledder boog zich met een ruk naar voren.

‘U hebt ons niets te verbieden,’ sprak hij scherp. ‘Als wij het nodig oordelen om...’

De Cock onderbrak hem. De oude rechercheur toonde de man zijn beminnelijkste glimlach. ‘Wij beloven u plechtig,’ sprak hij gedragen, ‘dat wij de samenkomst niet zullen verstoren.’

Vledder hield de man zijn polshorloge onder de neus en tikte daarop met een kromme vinger. ‘Hoe laat begint de dienst?’ vroeg hij onbehouwen. ‘Het is al tien voor halfnegen.’

De man keek naar de jonge rechercheur op.

‘Wij houden hier geen dienst,’ reageerde hij kribbig. ‘Het is geen kerk.’

Vledder grijnsde.

‘Wat dan?’

De man bracht zijn scherpe kin omhoog.

‘Een samenkomst van lieden die naar het leven haken en hopen dat de profeet hen de weg wijst.’ Hij draaide zich abrupt om en

liep door het gangpad naar het kathedr. Daar bleef hij staan en spreidde zijn handen. ‘Lieve broeders en zusters,’ begon hij zelvend. ‘God zal u zegenen... heb nog even geduld. Ik heb iemand naar de woning van de profeet gestuurd om te zien waardoor hij zich heeft verlaat.’

Er ontstond geroezemoes in het zaaltje. Het overstemde de orgelklanken.

De Cock schoof de mouw van zijn regenjas iets terug en keek op zijn horloge. Het was al halfnegen. Er maakte zich enige onrust van hem meester. Het trilde in zijn maagstreek. Hij had het stellige gevoel dat er iets was gebeurd... iets onherstelbaars... iets dat verband hield met al die mensen hier in de zaal.

Ook Vledder toonde onrust.

‘Hooft dat bij het protocol,’ vroeg hij gejaagd, ‘mensen te laten wachten?’

De Cock antwoordde niet. Hij richtte zijn blik gespannen op al die ruggen en achterhoofden voor hem. Hij zag hoe angst en vertwijfeling langs de rijen kroop... bank voor bank... traag, maar onstuitbaar. De orgelklanken stierven weg.

Plotseling stormde een jonge vrouw met wapperende haren het zaaltje binnen. Half struikelend over de banken bereikte ze het kathedr.

Daar draaide zij zich om en stak haar beide handen met gespreide vingers omhoog.

‘De profeet...’ Ze schreeuwde met overslaande stem. ‘De profeet is dood.’

Het bericht ontplofte. In het kleine smalle zaaltje ontstond een hevige tumult. De mensen rezen van hun banken en keken elkaar geschrokken aan. ‘De profeet is dood... de profeet is dood.’ Het klonk uit vele monden... herhaald als een echo.

De brengster van de onheilstijding stond nog steeds naast het kathedr en hield haar beide handen met gespreide vingers omhoog. Het leek alsof ze in die houding was verstijfd... alsof ze geen macht meer had om haar armen te laten zakken.

De Cock baande zich moeizaam een weg door het gangpad. Toen hij het kathedr had bereikt, drukte hij haar beide armen naar beneden en hield ze vast. Zachtjes trok hij de jonge vrouw

naar zich toe en bracht haar gezicht dichtbij. In haar groene ogen las hij angst en verbijstering.

‘Hoe...’ vroeg hij strak, ‘...hoe dood?’

De bedoeling van de vraag drong niet tot de vrouw door.

‘De profeet is dood,’ herhaalde ze apathisch. ‘De profeet is dood.’

‘U... eh, u vond hem?’

‘Ja... dood.’

De Cock schudde haar lichaam een paar maal krachtig heen en weer. ‘Luister,’ gebod hij streng. ‘Hoe vond u hem... was er iets aan hem te zien... had hij zichtbare verwondingen?’

De jonge vrouw keek hem aan en slikte.

‘Ze hebben hem vermoord.’

2

In een vreemdsoortige processie... tussen een traag voortschui-felend leger van seksbehoeftigen... trokken ze over de Achterburgwal in de richting van het terrein van het voormalige Binnengasthuis. Voorop liep de jonge vrouw in een witte blouse met volanten en achter haar de oude man in zijn stemmig zwart kostuum. Zijn lange grijze haren dansten op zijn schouders. Vledder volgde op enige afstand. Daarachter sjokte De Cock. De oude rechercheur wilde het drietal voor hem niet uit het oog verliezen, maar de haast waarmee men door het kijklustige publiek trok, achtte hij overbodig. Dood was dood... onomkeerbaar.

Nadat zij de Oude Doelenstraat waren overgetrokken, werd het een stuk rustiger op de gracht. Het gebied van de hoertjes was daar geëindigd en door een dicht woud van bruine Amsterdammertjes werd het mogelijk om snel achter elkaar langs de gevels te stappen zonder direct gevaar te lopen om door auto's te worden overreden.

Het was warm... klammig warm. Het verkoelende windje kon de smalle gracht niet bereiken. De hitte van de dag trilde nog boven het troebele water.

De Cock, soms half in draf om het drietal voor zich bij te houden, pufte in zijn oude regenjas, maar de grijze speurder dacht er geen moment aan om het trouwe kledingstuk uit te trekken. Dat was, zo vond hij, een daad van verraad.

Langs het fraaie huis op de drie grachten bereikten ze de Grimburgwal. De strakke fantasieloze gebouwen van het voormalige Binnengasthuis boden een troosteloze aanblik, kil, droefgeestig. De vroegere portiersloge, waar De Cock zich in het verleden dikwijls had gemeld met het verzoek om een opgenomen patiënt in het gasthuis te mogen verhoren, was ernstig vervallen. De ramen waren verveloos en de toegangsdeur hing scheef.

De jonge vrouw in haar witte blouse liep aan de voormalige portiersloge voorbij naar een klein plein met in een halve ronding nieuwgebouwde etagewoningen. ‘Turfdragsterpad,’ las De Cock op een naambord. De oude rechercheur fronste zijn wenkbrauwen van verbazing. Hij had in zijn lange loopbaan in de hoofdstad nooit van een Amsterdams Turf-draagster-pad gehoord.

Her en der stonden dranghekken van de dagen tevoren gehouden manifestatie Uitmarkt. Links van het plein was een uit stalen buizen opgetrokken platform nog niet geheel verwijderd. Ook de feestverlichting hing nog in bogen.

Voor nummer 248 bleef de jonge vrouw staan en wachtte tot De Cock haar was genaderd. Ze wees naar een bordes.

‘Daar,’ hijgde ze. ‘Op de eerste etage... daar ligt de profeet.’

De Cock knikte begrijpend.

‘Is de deur op slot?’

De jonge vrouw schudde haar hoofd.

‘Sjoerd... de profeet deed de deur van zijn woning nooit op slot.’

De Cock keek haar verwonderd aan.

‘Waarom niet?’

De jonge vrouw gebaarde voor zich uit.

‘Sjoerd... eh, ik bedoel de profeet... vond dat beledigend voor de mensen die hem wilden bezoeken. Ook wilde hij niet dat iemand aanklopte voordat hij of zij bij hem binnentrad. Ik ben er... zo liet hij steeds weten... voor iedereen... en altijd.’

De Cock trok een grijns.

‘Tamelijk lichtzinnig,’ reageerde hij achteloos, ‘in een stad als Amsterdam.’

De jonge vrouw reageerde fel.

‘Dat was juist de kracht van Sjoerd,’ sprak ze overtuigend. ‘Hij geloofde oprecht in het goede in de mens. *Toon uw vertrouwen*, zei hij altijd. *En trouw zal uw deel zijn*.’

De Cock negeerde de opmerking. Hij wees omhoog.

‘Hebt u boven in de woning van de profeet iets aangeraakt... vastgepakt... verplaatst?’ vroeg hij zakelijk.

De jonge vrouw antwoordde niet. Haar weerstand scheen weggeëbd. Ze zette trillend haar tanden in haar onderlip en haar ogen vulden zich met tranen. Met een van smart vertrokken

gezicht legde zij haar hoofd op de schouder van de oude man in het zwart. ‘Vader Ambrosius,’ snikte ze. ‘Vader Ambrosius... waarom moest dit?’

De oude man ademde diep. Op zijn asgrauw gelaat met ingevalen wangen kwam een expressie van diepe devotie. Hij klopte met zijn vlakke hand een paar maal zachtjes op de rug van de jonge vrouw. ‘De Heere,’ sprak hij gedragen, ‘zal het hebben gewild.’

De Cock keek met gemengde gevoelens naar het tweetal. Het beeld ontroerde hem niet. Het was naar zijn gevoel onecht... te mild, te weinig emotioneel. Bovendien voelde de oude rechner weinig voor een vruchteloze discussie over ‘de wil van Onze Heer’.

Hij wendde zich tot Vledder.

‘Waarschuw de meute,’* gebod hij strak.

Wat bruusk draaide De Cock zich om en liep het bordes op.

De deur van de woning op de eerste etage stond op een kier. De Cock drukte hem met de neus van zijn schoen verder open en ging naar binnen. Via een kleine hal met een kapstok en een manshoge spiegel, bereikte hij de woonkamer.

Geschrokken bleef hij staan.

In de betrekkelijk kleine woonruimte heerste een verschrikkelijke ravage. Laden en kasten waren overhoop gehaald en doorzocht. Een groot gedeelte van de inhoud lag over de vloer verspreid. Een houten cilinderbureau was ruw opengebrosen. Het verwrongen slot hing aan een enkele schroef.

De Cock nam de situatie secondenlang in zich op. De oude rechner kon dat. Hij bezat een bijna fotografisch geheugen, met liefde voor het detail. Voorzichtig stapte hij over de voorwerpen heen.

Rechts leidde een deur naar een kleine slaapkamer. Aan het hoofdeinde van een oud ijzeren ledikant met vergulde spijlen, stonden in zwart viltstift haastig neergekrabbelde notities op

* Spottend: mensen die bij de behandeling van een moord ter plekke dienen te komen

het behang. Naast het ledikant, gedeeltelijk bedekt door een opengekerfd verenbed, lag een lange slanke man. Zijn voeten, in grove trimschoenen met loshangende veters, lagen ruim een halve meter uiteen. Zijn linkerhand was verscholen onder zijn lichaam. Zijn rechterhand reikte met geklauwde vingers naar de muur. Een groot model stiletto stak uit de rug van zijn colbert.

De Cock knielde bij hem neer en bekeek het wapen. Hij kende het model van de stiletto en schatte dat zeker vijftien centimeter van het lemmet in het lichaam van de profeet was gedrongen.

De oude rechercheur trachtte iets van de gelaatstrekken van de dode te onderscheiden, maar zijn gezicht rustte met neus en voorhoofd op de vloer en de zijkanten van het gelaat werden door een donkere, warrige haardos aan het oog onttrokken.

De Cock hoorde enig rumoer. Hij kwam overeind en liep terug naar de woonkamer. In de deuropening stond Bram van Wielingen. Zijn aluminium koffertje bungelde aan zijn rechterhand. De rug van zijn linkerhand gleed langs zijn bezwete voorhoofd. De politiefotograaf grinnikte.

‘Ik was hier pal bij toen jouw bericht over de mobilfoon kwam. Maar het is hier in de buurt de laatste jaren zo veranderd dat ik eerst verkeerd reed. Ik heb echt even moeten zoeken.’

De Cock trok een grijns.

‘Turf-draagster-pad,’ sprak hij smalend. ‘Hoe verzinnen ze het.’

Bram van Wielingen liet zijn blik door de kleine kamer dwalen.

‘Ze hebben hier wel huisgehouden,’ sprak hij zuchtend. ‘Mensen, mensen wat een rotzooi.’ Hij keek op. ‘Roofmoord?’

De Cock knikte traag.

‘Daar lijkt het op.’

‘Weet je waarnaar ze hebben gezocht?’

De Cock glimlachte.

‘Geen idee.’

De politiefotograaf zwaaide voor zich uit.

‘Waar ligt het lijk?’

De Cock wees over zijn schouder.

‘In de slaapkamer. Maar ik wil dat je eerst hier een paar plaatjes maakt.’